

De resurrectione patene.

Quia post passionis tristitiam ad resurrectionis gaudium peruenitur. Juxta illud **Ab** vespere demorabitur fletus. et ad matutinum leticia. ideo subdiaconus interea dum choruz respondet. Sed libera nos a malo. accedens ad diaconum tradit illi patenam inuolutam. Diaconus vero illam recipiens eam reuelat. et reuelatam representat et tradit sacerdoti osculando illi9 manum aut humerum dextrum. Sacerdos vero cum ea signum crucis sancte sibi facit in facie et eum postmodum osculatur. **Hij** quidem tam numero quam obsequio sanctas illas mulieres significant. De quibus narrat Evangelista matheus. Et vespere sabbati. que lucebat in p̄ia sabbati venit maria magdalena et altera maria. videlicet sepulcrum. presentantes patenam. id est cor patens longitudine caritatis in obsequium sepulture. Juxta quod legitur. quod mulieres emerunt aromata ut venientes ungerent ihesum. Et valde mane vna sabbatoz veniunt ad monumentum. ortu iam sole. et dicebant ad inuicem. quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti. Accessus igitur diaconi qui marias significat in tradendo patenam. significat illud quod marie venerunt videre sepulcrum et resurrectionem christi late credentes. eam apostolis nunciaverunt. qui demum domino sue fidei latitudinem obtulerunt et ideo de manu diaconi patenam. id est latitudinem caritatis accipit sacerdos. id est christus acceptat. Vel per subdiaconum intelligitur nicodemus. qui etiam late credidit et obsequium exhibuit saluatori. **Q**uod vero patena prius inuoluta. de hinc reuelata ab altare de portatur. **Hic** est moyses de fidelia ad regiam per obductus domum. **Exo** di. ij. Lex quidem que latuit. sed cognitis misterijs ac ecclesia exaltata ad christum ascendere de egipto docens. **Q**uod vero sacerdos super patenam sibi a ministris oblatam signum crucis facit representat illud quod in Mattheo legitur. quia principes sacerdotum et pharisei signauerunt lapidem cum custodibus. sed nec ratio ista. nec signum crucis necessitatis sunt. **Item** quod patenam oblatam recipit significat quod christus omnes ab se ex caritate reduentes cum desiderio recipit. quod etiam ex eo patet. quod statim marie perseueranti et alijs coparuit. De hoc etiam dictum est sub titulo. de oblatione sacerdotis. **Post** traditam diacono patenam subdiaconus manipulam qua patenam tenuerat inuolutam. plicatam. non super pallas altaris. sed alibi deponit. in quo significatur illud quod legitur. **Job**. xx. c. quia petrus in monumentum intrans vidit sudarium. quod super caput christi fuerat non cum linteamibus positum. sed separatim in vnum locum inuolutum. **Diaconus** autem manum seu humerum dextrum sacerdotis osculatur. ad notandum quod ipse vult esse socius in passione. ut socius sit in regno. secundum quod dicit apostolus. **Si** compatimur coregnabimus. Rursus quod

osculatur dextrum illius humerum. significat quod deum hic videre non possumus nisi per speculum et in enigmate. in futuro vero videbimus eum si cuti est. **Quia** vero crucifixus ardenti desiderio querebatur. Juxta quod angelus inquit mulieribus. **Scio** quia ihesum queritis crucifixum. **Idcirco** cum patena significatur crux in facie sacerdotis. in qua maxime vires anime vigent. et ut hoc signo munitus possit dei seruitium sine impedimento consummare. **Statimque** sacerdos osculatur patenam. ostendens quod christus confestim impleuit desiderium mulierum. **Mox** enim occurrit illi dicens. **Auete** que procidentes tenuerunt pedes eius et adorauerunt. **Nec** est dubium quin pedes eius fuerunt osculati. **De** hoc sub titulo de osculo pacis dicitur. **Osculatur** etiam patenam. quasi petens a deo pacem corporis et anime. **Orandum** est enim pro pace. quod fit specialiter in quibusdam ecclesijs. osculum enim huius caritatem significat. prout dicitur ibidem. **Rursus** ideo se signat cum patena. et osculatur post illam. ad notandum quod si per passionem filii reconciliamur deo patri erimus et heredes regni celestis. **Vel** signum crucis cum osculo significat glorificationem christi in cruce cum caritate. **Quidam** etiam cum patena se signant ante pectus. per quod significatur sincera affectio. que per partes corporis et cordis in sacra scriptura significatur. **Quidam** autem prius osculantur patenam. cum dicunt. **Da** propitius pacem. et postea cum osculata patena in vltima clausula. scilicet. **Ab** omni perturbacione securi se signant. quia per crucem et hoc sacrificium et odorem eius omnia in celis et in terris pacificata denunciant. **Quidam** quoque consequenter osculantur summitatem et pedem calicis. quod osculum pretendit intimum affectum. ad monumentum seu sepulturam christi. exemplo magdalene. que affectu stabat ad monumentum foris plorans. ut dicitur in **Jobane**. **Osculum** quoque pedis calicis significat osculum pedum christi. de quo iam dictum est. **Aliqui** etiam cum patena summitatem lateris et pedem calicis tangunt. quod similiter ex affectu intimo faciunt. quasi totum monumentum amplectentes. quod per calicem et patenam representatur. hoc enim proprium est feruenter amantium. quod non faciunt dilectum ex omni parte corporis sui tangere. et etiam res dilecti. quod maxime ostendit magdalena. que a monumento non recedebat. **Tactus** quoque cum patena in summitate et latere et pede calicis. significat tres cruciatus domini scilicet in capite. in latere et in pedibus.

Libera nos a malo etc. et resumpta patena diaconus cooperit calicem. inde remouens corporale et super calicem sedulo intuetur. **De**inde sacerdos intendens hostiam frangere. ipsam de altari leuat. et super patenam collocat. **Vnde** tollens eam super calicem. per medium frangit dicens. **Per** eundem dominum nostrum. **Et** in quibusdam

29
644

ecclesijs partem que post fractionem in dextera manu remansit ponit super patenam dicendo. Qui uiuit etc. Partem uero que in sinistra remansit iterum per medium frangit. et particulam que post subdiuisionem in sinistra manu remansit coniungit parti prius super patenam posite dicendo. in unitate etc. Alteram uero particulam in dextera remanentem tenet super os calicis cum duobus digitis. scilicet cum pollice et indice et erecto calice simul. et ipsa particula parum cum ambabus manibus eleuatis. alia uoce dicit. Per omnia secula seculorum. Quo dicto calicem simul cum hostia deponit proferens. Pax domini sit semper uobiscum et hoc dicendo producit ter signum crucis super calicem cum dicta hostie particula. Tunc emittit particulam illam in calice dicens. Fiat commixtio corporis etc. et postea per episcopum datur bene dictio solennis. De singulis igitur est uidentium. et primo quare diaconus discooperit calicem. et in eum discooperit intuetur. Circa quod dicitur est. quod os calicis in hoc loco ostium significat monumenti. de quo diaconus corporale remouet et in eum sedulo intuetur. significans quod angelus domini lapidem ab ostio monumenti reuoluit. et linteamen amouit. et in sepulchro diligenter aspexit. Secundo uidentium est quare sacerdos hostiam super patenam locat et inde eam tollens super calicem frangit. Circa quod dicitur est. quod per calicem christi passio uel etiam eterne beatitudinis fructus designatur. Unde psalmus. Et calix meus inebrians quam preclarus est. Et iterum. Inebriabuntur ab uertute domus tue etc. Per patenam rotunditatem bonorum operum perfectio significatur. Sacerdos ergo uolens hostiam frangere primo eam super patenam locat. ut inde illam tollens super calicem frangat. ad significandum quod nemo passionibus huius mundi merito ualeat exponi. uel etiam ad eterne beatitudinis fructus admitti. nisi prius in bonorum operum perfectione fuerit solidatus. Unde apostolus ad ephesios. uel acipite armatura dei ut possitis resistere in die mala. et in omnibus perfecte stare. Ab hac patena hostie supponit et super calicem frangit. ad significandum quod christus ex latitudine caritatis per patenam dispositionem significat se supponit passioni. Rursus super calicem frangitur ne minucie spargantur. sed in eius concavitate caute recipiantur. Alibi tamen super patenam hostia frangitur ut esse panis uiuus qui de celo descendit fractus pro nobis in ara crucis rememoratur. Alibi quod hostia comedenda de altari tollitur. Nam in ueteri testamento panes propositionis de altari sublatos comedebat. prout est dictum sub titulo. de oblatione sacerdotis. Tercio uidentium est quare hostia frangitur. et quidem quia in lege uidebatur simulago frustratim offerri. Sed et retemptor noster benedixit panem et fregit. fractumque discipulis distribuit. Et ideo sacerdos et legem et christum se quem panem sanctum in tres partes partit. ut in fractione panis dominum agnoscamus. sicut et illi duo

discipuli dominum cognouerunt. quibus ipsa resurrectionis die euntibus in emaus apparuit. Dum enim sicut ait propter hostiam fragitur. et sanguis in ora fidelium infunditur immolatio corporis christi in cruce et effusio sanguinis eius de latere designat. Quarto quare per medium hostia frangitur. Circa quod notandum est quod in duas medietates frangitur iuxta duplicem predestinatorum statum. scilicet eterne glorie. et temporalis miserie. Ideo una medietas subdiuiditur in duas partes. quarum una est predestinatis. qui purgantur in purgatorio. alia per illis qui adhuc uiuunt in hoc mundo caduco. prout infra dicitur. Quinto quare pars hostie post fractionem in manu dextera remanens potius ponitur super patenam quam que in manu sinistra remansit. et quidem pars ipsa. que in dextera manu remansit designat predestinatos qui iam sunt in gloria et iam tenent illam inrectitudinem. cui nulla inrectitudo admisceri potest. et ideo merito in parte dextera tenetur. Altera uero pars designat illos predestinatos qui adhuc sunt in temporalis miserie. ubi multa obliqua et pauca recta inueniuntur quare merito in sinistra tenentur. Illa igitur que est in dextera cum diuidenda non sit ut iam dicitur super patenam ponitur. que uero est in sinistra cum diuidenda sit non deponitur sed diuidenda retinetur. Sexto quare pars que in sinistra remansit iterum subdiuiditur. Ad quod dicitur est. quod illi qui sunt in gloria uniformem statum tenent. et una beatitudine fruuntur. Ideo pars in dextera manu retenta et super patenam collocata. que illos ut premissum est signat. non frangitur. sed illi qui sunt in temporalis miserie in statu et miserie sunt diuisi. Nam alius est status et miserie eorum qui adhuc uiuunt in corpore. Et alius est eorum qui purgantur in purgatorio igne. et ideo pars que in sinistra tenetur illos significans subdiuidi debet. Septimo quare particula post subdiuisionem remanens in sinistra coniungitur parti super patenam prius posite. Ad quod dicitur est quod secundum Augustinum. deus duas habet manus scilicet dextram qua misereatur. et sinistram qua punit. illos qui sunt in purgatorio. In quantum ibi purgantur respondet sola punitio. et ideo particula que in sinistra tenetur illos figurat. Qui uero quod adhuc sunt in presentis uita. in qua est status merendi consequi possunt misericordiam. et ideo ipsi per aliam particulam que est in dextera signantur. Quia ergo de hijs que sunt in purgatorio nullum est dubium. sicut nec de illis qui sunt in paradiso. quantum ad futuram gloriam. Ideo merito particula que erat in sinistra eos designans coniungitur parti prius super patenam posite. que illos qui sunt in paradiso designat. quoniam isti illis inubicantur sunt coniungendi. De hoc tamen aliter infra dicitur. Sed particula que in dextera remansit designat eos qui sunt in presentis uita. illi parti que est super patenam non coniungitur. sed in sanguinem mittitur. quod illi adhuc egent meritis passionis christi. que merita processerunt ex effusione sanguinis agni immaculati. Ex premissa autem

duarum parciu diuisione buo resultant. quasi in modum lune cornua conexitatem vtriusq; te- in xpi passione factaz designancia. Et illa versus calicem dirigenda sunt qsi sibi incorporant sangui- nem sine quo corpus non est. In hac etiam con- iunctone representatur q postqm aliqui tam pre- sentibus qm futuris pressuris purgati fuerint ipsi deo qui est nostra beatitudo perfectissima v- nione iungentur. Octauo quare premisse due p- tes extra calicem supra patenam reseruant. Su- pra quo aiunt quidaz. q tres partes hostie tres status beatoru figurant. scz qui sunt in celo qui in purgatorio. et qui in mundo versantur. vt iam dicitur. Per calicem autez scdm aliquem resp- ctum ipsa eterna fructio vt premissum est. Quia ergo tam illi versantur in hoc seculo qm illi qui sunt in purgatorio nodum ad illam fructone ad- missi sunt. Deo ipse due ptes extra calicem reser- uantur donec sumatur. Sed hec ro no concordat per omnia cum premissis. et iteo alia ratio infe- rius assignatur. Potest etiã dici q due hostie p- tes iteo super patenam ponuntur. qm si oes par- tes super os calicis cum ambabus manib9 tene- rentur multa quidem pericula cõtingere possent defacili em possent errore pars no mittenda in ca- licem mitti. Vel ppter manu tremorem omnes partes possent in calicem cadere. Sacerdos etiã taliter impedireus no possent que incumbunt libe- re expedire et similia. Alij tamen omnes partes supra os calicis tenent. ne forte ppter illaru de- portationem seu translationem aliqua inde peicu- la cadat aut remaneat in patena. de quo etiaz s- b- titulo. de cõmunicatone sacerdotis dicit. Mo- no quare particula que remansit in dextera sacer- dos supra os calicis tenet. Ad quod dicendũ e- q particula ipsa vt premissum est repñeat illos qui adhuc in corpore viuentes indigent miseri- cordia de siue predictis meritis passionis cristi et sanguinis eius effusionis pcedentibus. Tene- tur ergo ipsa particula sup os calicis. respectu directo ad sanguinem. vt deetur intelligi intẽtio necnon expectatõ et cõsideratõ viuenciũ quo ad merita et passionem xpi. Et tenetur cum pollice per quem vigor virtutis. et cum indice p quem mentis discretio significat. ad ostendendũ q cũ fidei vigore et mentis discretione hec cõsideranda et expectanda sunt. Vel cum duob9 digitis te- netur ad designandum duplicem naturam. que fuit in corpore xpi. diuinitatem scz et humanita- tem. Et cõiungitur sanguini. ad ostendendũ q qui digne et cum fide. merita et passionem christi considerant et expectant eius passionem et meritis iuuantur. Decimo quare sacerdos dicitur. Per omnia secula seculorum se erigit. Et est dicendũ q cum ipse petere velit perpetuam existenciaz do- mini nobiscum. et omne datum optimum et omne donum perfectum desursum sit. merito ad deum se tunc corpore et mente erigit sperans se acce- pturum quod petit. Vndecimo quare verba ipa proferens vocem suaz exaltat. et parum calicem

eleuat. Super quõ dicendum est. q sacerdos xpi vicarius hostia vt premissum est fracta mox pa- cem annũciaturus vocem exaltat. vt populo pa- cem desiderans hoc intelligens dicat amen. et ca- licem parum ab altari eleuando. ostendit q xps qui per passionem. que per calicem designat de- scenderat. eleuatus per resurrectionem a mortu- is. pacem postmodum discipulis timentibus nũ- ciauit dicens eis. Pax vobis. Potest etiaz dici q quemadmodum premissum est particula que su- per os calicis tenetur representet viuentes. cre- dentes et expectantes iuari meritis passionis et effusionis sanguinis xpi. Sed vt credamus duo primum scz xpm verum fuisse deum et sangui- nem et corpus nunqm fuisse a diuinitate sepa- ta. Secundo xpm verum fuisse hominem. et corp9 verum et sanguinem verum dicta non osequimur. Propter hoc ergo calicem. et dictam particulã parũ simul eleuat. vt ostendat q firmiter credi- mus primum et eam statim deponit. vt ostendat q etiam eodem modo credimus secundum. Duo- decimo quare dicta eleuatio et depositio fit cum vtraq; manu et no cum altera tantum. Ad quod dicendum q hoc fit vt per hoc deetur intelligi q sicut premissa duo credit intellectu. ita amat et appetit affectu et toto conatu. fit etiam hoc mō vt securius et decencius fiat. Tredecimo. quare mox dicit aleõzi voce. Pax do nini etc. Et quibz quia no solum p signa. verũ etiã per verba resur- rectionis est gaudiũ exprimentũ. Do sacerdos per leticiam de resurrectione habitaz procedens statim deposito calice aleõzi voce dicit. Pax dñi fit semper vobiscũ. representas q vna sabbatorũ ite- sus postqm resurrexit a mortuis stans in medio discipulorũ dixit eis. Pax vobis. et iterũ pax vob- Job. xx. q. d. Do vobis pacem pectoris in via. et pacem eternitatis in patria. Idem ergo innuit sa- cerdos dicens. Pax domini. id est pax pectoris fit semper vobiscũ. id est in pñti hic. et pax eterna- tis in futuro. Nec quidem pax est illa que tunc iustis data est. quando anima xpi descendens in in- fernum. inde omnes fideles eduxit. abstergens omnem lacrimam ab oculis eorũ vt ampli9 non fit eis dolor sed pax qua cum eo viuant in eter nũ vel illa que data est corpori xpi. qm anima ei9 ad corpus redijt. vt sicut nunq; anima turbata est pro corporis morte. ita nec ipm corpus vltari9 de sua mutacione turbetur. sed vtraq; pace frua- tur et semper de eterna beatitudine letetur. Deci- mo quarto quare dicendo Pax domini etc. facit si- gnum crucis sup sanguinẽ cum dicta hostie pti- cula. Ad quod dicendũ est q tres cruces signi- ficant tribuũ quo xpus fuit in sepulcro. Vel q tres mulieres querebat xpm crucifixũ ad ostiũ monumenti. Vnde il'ud. Quem queritis viuens- tem cum mortuis. Quidecimo quare dicto pax domini etc. chorus respondet. et cum spũ tuo. Et quid est hoc dicendo optat pacem ipsi sacerdoti. et petit etiam pacem sibi dari vt dignus sit illam recipere. predicat ter. Agnus dei. Veruntamen

pape celebrati in ecclesia sancte marie maioris in vrbe. et dicenti pax domini in nil respodet. prout in sexta pre sub ti. de pasca dicitur. Decimosexto quare dicta hostie particula immittit in sanguinem. Mempe fit hęc omixtio. primo ad notandum qd xpi corpus no fuit sine sanguine nec sanguis sine corpore. Secundo ad designandum. qd vnum sacramentum coficitur ex speciebus panis et vini. Tercio corporis et sanguinis post trinū crucis signum omixtio. est anime ad corpus reditio. Omnibus em̄ in celo et in terra pacificatis. virtus trinitatis animā crucifixi reduxit ad carnem ne dereliqueret animā eius in inferno. nec daret carnem eius videre corruptōne. Juxta qd ipse dicit in ps. Ego dormiui et somnū cepi et exurrexi. quia dominus suscepit me. significat ergo vnitatem anime et carnis. que in resurrectione christi denū sunt vnite. Nam vt premissum ē panis ad carnem. et vinum refertur ad sanguinē quia scđz philosophum. in sanguine ē setes anime. De hoc etiam sub titulo de oblatōne dictum est. Decimoseptimo quando immixtio fit faciēda et quidem. aliqui infundunt partem culam ipsaz in calicem postquam dicunt. Pax domini etc. quoniam manifestum est pacem datam esse hominibus bone voluntatis. per resurrectionem quā verba ipsa significant. Alij vero dicto pax domini etc. et dicto etiam prius agnus dei etc. Denū immittunt ipsam in sanguinem vt eorum oratio efficacior sit. pro eo qd tenentes eam in manibus. dūm dicunt Agnus dei. oculo corporali et mentali reuerenter intuetur. Tercij vero eam immittunt cum dicunt Dona nobis pacem Cum enim ter dicatur. Agnus dei. et in primis duabus vicibus dicatur miserere nobis. In primo dicitur miserere nobis. quantum ad animam que maxime fuit datur in sanguine. In secundo quantum ad carnem. Patet qd ista duplex oratio diuisim dicitur et ideo illa pars hostie. per quam caro significatur. et sanguis per quem anima intelligitur. nō debent coniungi dum illis duabus vicibus dicitur. Agnus dei. sed solum in fine tercij Agnus dei. vbi peritur pax scđm vtrūqz. scilicet scđz corpus et scđm animaz. Ipse em̄ lauit nos a peccatis in sanguine suo. Quarti rectius et vilitacius agunt. quoniam dicto Pax domini etc. prius qd dicant Agnus dei etc. immittunt. Certum enim est qd agnus dei post saluatōnem representat illud quod dominus fecit post qm discipulos visitauit quando videlicet dedit eis potestatem dimittebi peccata. et ideo sacerdos illud representans post immisionem particule hostie in sanguine dicit. Agnus dei qui tollis peccata mudi miserere nobis. Ad designandum qd sicut ipse corpus sanguini coniungit ita nos coniunctos eidem sanguini seu meritis. ex eius effusione procedentibus ex sua bonitate a peccatis emundet. Et immittendo dicens verba illa. fiat omixtio corporis etc. que verba referenda sūt ad species panis et vini. quibus corpus christi et sanguis continetur. Dicit

autem agnus dei calice iam cooperto. ad no tantum qd christus in domo hostijs clausis dedit apostolis potestatem ipsam dimittebi peccata. Decimo octauo quare sunt tres partes. Ad quod dicendum est qd frangitur in tres partes. Primo in memoriam trinitatis. Secundo in memoriam triplicis status christi. Primus fuit cum hominibus manens. Secundus fuit mortuus in sepulcro iacens. Tercius est immortalis in celo existens. Tercio vero in memoriam et signum qd christus passus fuit in triplici parte sui. scilicet in pedibus in manibus in latere. Quarto in signum qd tres sunt partes mistici corporis. Prima est in celo siue in patria. scz ecclesia triumphas. Secunda est in terra scz ecclesia militans. Tercia est in purgatorio. et hęc die ē purgas. Quinto in typum trium personaz euncium in emaus scz christi et cleophe. et vt quidam dicunt luce. Decimonono quid partes ipse significant. videlicet dum restat. et quidem. Primo scđm Gelasium partem in calice posita significat corpus christi quod de virgine traxit. pars sicca commesta significat omnes fideles. pars reseruata vsqz in finem misse. scđz antiquum ecclesie romane morem pro ministris vl' infirmis significat omnes mortuos. Secundo modo pars in calice posita significat ecclesiam militantem. pars commesta triumphantē. pars reseruata eos qui sunt in purgatorio. Tercio Sergij papa ita dicit. Triforme est corpus domini. pars oblate in calice misa corpus christi quod iam resurrexit monstrat pars a sacerdote commesta ambulans adhuc super terram. pars in altari vsqz ad misse finem remanens corpus christi. Vel scđm alios corpus fidelium latens in sepulcro. hęc pars remanet in altari vsqz ad finem misse. quia vsqz in finem seculi corpora sanctorum in sepulcris erūt. sed qd pars vsqz in finem misse reseruatur non est in vtu. Quarto etiam modo potest hoc misterium expli cari. est em̄ corp9 christi vniuersalis ecclesia scz caput cum membris. Juxta illud Apostoli. Vnus panis et vnum corpus multi sumus. Et inueniuntur in isto corpore quasi tres partes ex quibus totum consistit. vna pars est ipsum caput. videlicet christus qui caput est et pars corporis. Altera pars sunt illi quorum corpora requiescunt in tumulis. et anime que regnant cum christo et sunt quasi simul iuncte. Hęc due partes caput scz et hęc corporis pars altera sicut scriptum est. Vbiunqz fuerit corpus. illic congregabuntur et aquile. propterea in altari seu super patenam due partes coniuncte exera calicem reseruatur quasi exera passionem que per calicem designat. Christus enim resurgens a mortuis iam non moritur. mors illi vltra non dominabitur. et qui cum ipso sunt sancti non esurient neqz sicient. amplius non cadet super illos sol neqz vltus estus quoniam priora transferunt. Tercia pars in calice ponitur. significans sanctos. qui adhuc in mundo viuunt. passiones que passuri sunt donec

de hac vita migrantes ad caput suum transeant
 ubi nec moriantur amplius. nec ullatenus paci
 antur. **V**nde versus. **T**res partes facte de chri
 sti corpore signant. **P**rima sua carne. sanctos qz
 secunda sepultos. **T**ercia viuentes hęc e in san
 guine tincta. **M**artirij calicem. gustant in car
 ne fideles. **Q**uinto modo scđz magistrū Guill
 antio doren. pars que in sanguinem mittitur. si
 gnicat viuos. vna aliarum eos qui sunt in pur
 gatorio. **A**lia vero illos qui sunt in paradiso.
Orat em ecclesia pro viuis vt in bono conseruent
 pro eis qui sunt in purgatorio. vt cicius literē
 tur et purgentur pro eis qui sunt in celo. vt oret
 pro nobis. **S**exto etiam modo scđm Augustinū
 pars in calice mittit vel ponitur pro nō sanctis
 viuentibus. qui volūtur in sanguine et in pec
 catis. **A**lie vero due pro mortuis offerunt. vna
 pro sanctis qui iam sunt in requie et illa est gra
 ciarum actio. quia nihil restat in eis purgandū.
Altera p illis animabus. que licet saluante sint
 tamen adhuc sunt in penis. et ideo pars illa dicit
 oblatio. **S**ane particula hostie in calice dimissa
 statim calix cum palla cozporali cooperitur. qz
 christi corpus d cruce depositum latuit in sepul
 cro sindone inuolueum. que per ipsam pallam si
 gnicatur. **V**icesimo loco videndum est. quare
 nunc solennis benedictio datur. **E**t quidem hoc
 loco scđz ate pacem solennis epalis benedictio da
 tur. ad notandum qz pacem nullatenus habere
 possumus. nisi dominus noster ihesus christus
 preueniat nos in benedictionibz dulcedinis que
 sunt benedictiones gracie ipsius. quia scđm ps.
Domini est salus et super populum suum benedi
 ctio sua. **D**um autem episcopus se ad populū be
 nedicendum conuertit. populus reuerenter ge
 nu flectit quasi ipso facto dicat. **B**enedicat nos
 deus deus noster et metuant eum omnes fines
 terre. **N**am ipse est dominus qui ad illius inuoca
 tionem benedicit. **V**nde ps. **B**enedixit filiis tuis
 in te. **E**t licet hic solenniter benedicatur nihilo
 minus quidem in fine misse iterum solenniter be
 nedicunt. de qua benedictione ibi dicitur. **T**ū qz
 postqm dominus salutauit apostolos iterū dixit
 eis. pax vobis. vt iam dictum est. et dicitur sub
 titulo. de pacis osculo **T**um quia sicut nō possu
 mus bene incipere vel pacem acquirere nisi diu
 ne benedictionis gracia preueniat. ita nec in bo
 no proficere. nec in pace finaliter perseuerare. ni
 si benedictionis sue gracia subsequatur. **I**n missa
 vero pro defunctis pontifex solenniter non bene
 dicit. **T**um quia in illa omnes solennitates ces
 sant. **T**um quia hęc solennis benedictio fit nō so
 lum pro venialium delectatione. verum etiaz pro
 populi excitatione vt in domi adiutorio confidat.
 et benedictum in secula confiteatur. ac defuncti
 velut absentes excitari nequeunt. licet possint
 nostris suffragijs adiuuari. **T**um quia gaudiū
 non debet luctui admisceri. **N**ub autem notābū
 est. qz per mortem et in morte domini fidelis ani
 ma benedictionem percepit. **V**nde circa mortis

officium rice diaconus ad eam humiliari inuitat
 dicens. **H**umiliate vos ad benedictionem. statim
 pontifex benedicit. **Q**uidam asserunt hoc officii
 um nō esse de septem officijs misse. eo qz has be
 nedictiones romana non inuenit ecclesia. vñ nec
 videtur eis et ideo non hic sed in fine misse benedi
 cit. **S**ed quicumqz inuenerit recte in hoc loco po
 nuntur. vbi xpus ad inferos descendisse reprensens
 tatur. scđz proximo ante resurrectionem cum edu
 ctis de carcere eternam tribuit benedictionē. **H**as
 benedictiones prefigurauit iacob qui filiis et mo
 yses qui filiis israel. et christus qui discipulis
 moriens benedixit.

Quia ihesus statim vt salutauit aposto
 los vt iam premissum est dedit eis po
 testatem remittendi peccata dicens.
Quorum remiseritis peccata remittū
 tur eis. et quorum retinueritis retenta sunt. **H**ic
 circo chorus clamat ad deum et postulat **A**gnus
 dei qui tollis peccata mundi miserere nobis. **S**i
 quidem iohannes vidēs ihesum ambulante dixit
Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi.
Quare autem eum vocauerit agnum. determi
 nat subbens. qui tollit. id est qui venit vt tolleret
 peccata mundi quia peccatis tollēbis pascha no
 strum ymolatus est christus. **N**empe in veteri te
 stamento offerebatur agnus pro peccatis popu
 li. et in nouo testamento. xps obtulit seipm deo
 patri. vt humanum genus liberaret. et lauaret
 a peccatis in sanguine suo. **M**erito ergo dū cor
 pus et sanguis domini sumitur. agnus dei canta
 tur vt omnes credamus. quia ipius agni corp9
 et sanguis tunc sumitur. quia peccata mudi mo
 riendo tulit. et vitam eternam nobis resurgendo
 donauit. **I**hesus xpus dominus noster. et vt ore
 mus ipsum nunqm desistere miserere nobis. qui
 in passione misertus est nostri. **A**gnus aut gre
 ce dicitur ab agone quod est pium. quia ipse ver9
 agnus sola pietate sua se obtulit hostiam p no
 bis et nos redemit. **D**icit etia agnus ab innocēcia
 quia agnus nec hominibus nec bestijs nocet. **I**n
 premissis ergo verbis **A**gnus dei qui tollis pec
 cata mundi miserere nobis. est quedam depre
 catio. vt videlicet innocentis agni misericordia
 peccata irruencia et subitanea auferantur. **T**er
 cio modo dicitur agnus ab agnoscendo. quoni
 am in magno grege. solo balatu matrem agno
 scit. sic et christus in ara crucis donans nob pri
 us pacem agnouit nos cura. vt iam dictum est.
Agnouit etiam patrem obediencia. iuxta illud.
Apostoli ad **E**phe. ij. fact9 est obediens vsqz ad
 mortem. **A**gnouit etiam matrem cura. quaz de
 ea habuit. **V**nde illud **J**ohannis vicesimo. **E**cce
 mater tua. **O**b hoc ergo in altaris ymolatōe
 ter dicitur agnus dei. quasi agne qui agnouisti
 patrem miserere nobis. **A**gne qui agnouisti ma
 trem miserere nobis. **D**ie qui redemisti mundum
 et qui obtulisti te pro nobis dona nobis pacem.
Vel ideo ter dicitur vt triforme corpus domini

intelligatur. vitelicet ambulans in terra. quiescens in sepulcro et residens in celo. Potest etiam dici. quod Christus ad tria venit. Primo ut nos liberaret a miseria culpe. Secundo ut nos redimeret a malo pene. Tercio ut nobis daret de plenitudine gratie sue. Quantum ad duo prima. bis dicitur miserere nobis. Quantum ad tercium dicitur dona nobis pacem. que petitio pacis sequitur statim postquam agnus dei dictum est. et ad notandum quod ex beneuolencia trinitatis agnus missus est. **Missa.** **M**itte agnum domine etc. Nam sicut in apocalypsi legitur. Christus est agnus qui occisus est ab origine mundi. Et attende quia quidam sacerdotes dicunt. Agnus dei manibus super altare depositis ostendentes in hoc. quod ad ea que proferunt tota mente intendunt. Intentio enim proprie per linguam exprimitur. non per manus. Proque loquente lingua manus quiescunt. quodque ipsam misericordiam et pacem celestem. pro populo petunt non autem terrenam. quod in manu depositio significatur. Alij vero stant in manibus iunctis. parum super altare inclinati. ostendentes in inclinatione humilitatem. que in oratione necessaria est et in manu coniunctione unicam et non variam intentionem. Porro secundum antiquam consuetudinem scola cantorum in ecclesia romana. quae adhuc ipsa scola obseruat nullatenus variatur sed tribus vicibus uniformiter dicitur Christus miserere nobis propter tria genera peccatorum. que petimus remitti. cogitationis in corde. locutionis in ore. et actionis in opere. Vel in honore trinitatis. vel propter tres ordines fidelium in ecclesia. qui sunt noe. daniel. et iob. quos ezechiel vidit in visione saluandos. Postmodum autem multis ac varijs ecclesie aduersitatibus ingruentibus. cepit ad dominum de tribulatione clamare. **D**ona nobis pacem. Et ut clamor eius facilius audiat. et ideo in ipsa immolationis hora clamat. **E**t haec varietas non discrepat a consuetudine veteris testamenti. vbi cum secundo repetitur. **P**arce domine parce populo tuo. Tercio variatur. et ne des hereditatem tuam in opprobrium. **D**icamus ergo miserere nobis quantum ad animam. Item miserere quantum ad carnem. et dona nobis pacem quantum ad verumque. ut habeamus pacem pectoris spiritualem. et pacem corporis temporalem. **E**st enim pax peccatorum. pax iustorum. pax temporis. et pax eternitatis. Unde et ter dicitur in missa pro pace. de quo dictum est sub quarta particula canonis super verbo. **D**iesque nostros. Et quia deus non dat pacem nisi illis quorum miserere. ideo ultimo dicitur dona nobis pacem. Ecclesia namque laetatur. nunquam dicit dona nobis pacem. sicut nec scola cantorum sequens. ut premissum est. morem antiquum. Unde nec valet nec vera est ratio dicentium quod in ecclesia laetatur. ideo non dicitur. **D**ona nobis pacem. quia omnes alie ecclesie ab illa que primo fuisse consecrata dicitur. fumere debent pacem. non ipsa ab alijs. In feria quinta gene dñi. **A**gnus dei ter dicitur cum miserere nobis

ut ibi dicitur. Rursus in missa pro defunctis dicitur bis. **A**gnus dei. cum dona eis requiem. tercio ad dicitur sempiternam. nec dicitur. dona nobis pacem quia tunc imitatur exequias saluatoris. Ultio ergo agnus dei tunc adiungitur sempiternam. Super quo notandum est. quod pro fidelibus defunctis triplex requies debet optari. Primo ut auferat ab eis pena. in qua est et labor non requies. Secundo ut et gloria anime conferatur quod tunc veraciter requiescent in bono desiderato scilicet in ipso deo. Tercio ut dotentur gloria corporis. non illud vltimius miseris exponat. Prima non est requies sempiterna quod pena sublata adhuc desiderat gloriam. Secunda etiam non totaliter requies sempiterna. quod secundum Augustinum ante resurrectionem corporum semper inest animabus quidam naturalis appetitus resumendi corpora quo aliquoties corpora retardatur ne totaliter ferantur in deum. Sed tercia requies cum premissis est vere requies sempiterna quia anime. que deum presencialiter vident. resumptis corporibus. in ipsa vltimius et eternaliter et perfectissime requiescent. itaque solum in tercia vice. et non in duabus precedentibus congruit dicere requies sempiternam. Sergius papa primus constituit Agnus dei inter communem ter a clero et populo decantari.

Postquam dominus salutauit apostolos. ut premissum est iterum dixit eis. **P**ax vobis. ostendens quod non solum debemus pacem habere in ore. verum etiam in pectore. ne simus ex illis qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Proque cum haec dixisset apostolis insufflauit in illos. et dixit. **A**ccipite spiritum sanctum. ad quod designandum utique sacerdos facta commixtione. et finita oratione. accipit in quibusdam ecclesijs pacem. ab eucharistia siue ab ipso corpore domini vel secundum alios ab ipso sepulcro id est calice vel altari. et mox prebet oris osculum ministro. scilicet dyacono. Qui ab ipso corpore accipiunt. hoc faciunt in signum quod pax spiritualis a Christo data est humano generi. Alij etiam item signant. Dyaconus vero dat pacem alijs. et alij inter se in signum quod omnes debent pacem habere. presertim filij ecclesie. Ipse vero diaconus pacem a sacerdote accipiens reuerenter inclinat et pectus osculatur ipsius secundum morem quarundam ecclesiarum. et placentiam extendit ut per pacis osculum et per placentiam extensionem caritas extendenda monstraretur quam per planetam in parte tercia diximus designari. Quia ergo caritas dei diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum. qui datus est nobis. ideoque pacis osculum per vniuersos fideles in ecclesia diffunditur. Nam et apostolus ammonet. **S**alutate vos inuicem in osculo sancto. Rursus quod sacerdos pacem populo tribuit presignatum fuit a ioseph. qui hostibus superatis terram obtinuit quam forte diuisit. et in pace possedit. et christus resurgens dyabolo superato

pacem. et bona debet hominibus. Pontifex vero primo dat pacem ministro qui prius erat a sinistris. sed pacem recepturus accedit ad dextram eius per quem signatur populus gentilis qui prius in pace transiit a sinistra infidelitatis ad dexteram fidei et eternitatis. Et per hunc pax ad populum descendit. Ceterum in primitiua ecclesia omnes qui celebratiōni missarum intererant singulis diebus comunicare solebant. eo quod apostoli omnes de calice biberunt. dommo dicente. Bibite ex hoc omnes. Offerebant enim magnū panem et omnibus sufficētem. quod adhuc greci seruare dicuntur. sed excresecēte fidelium multitudiue traditur institutum. ut tantum diebus communicarent dominicis. De quo dictum est. sub septima particula canonis super verbo hoc quocienscunq;. Postmodum autem quia nec digne hoc potuit obseruari tercia secuta est institutio ut ter saltem in anno quilibet xpianus acciperet eucaristiam. vel hodie ad minus in pascha hoc inuēto remedio ut videlicet pro eo quod singulis diebus comunicabatur. singulis diebus pacis osculum daretur pro ministerio unitatis. quod sacerdos dans ministro dicit in quibusdam locis. Sumite vinculum pacis et dilectionis. ut apti sitis sacrosactis misterijs. quasi dicat. Sumite ex hoc omnes et diuidite inter vos. Et pro communiōne que singulis diebus dominicis fieri solebat daretur in diebus dominicis panis benedictus sancte communionis vicarius qui et eulogia dicitur. Sed et ideo quotidiane communionis in quadragesima dicitur in fine missae oratio super populum cui predicatur. Humillate capita vestra deo. et cetera. Sane populus in missa se osculatur. Primo quia cum sicut premissum est per ymolationem hostie salutaris dimissis peccatis reconciliemur altissimo recte pacis osculum dari debet ecclesia. cum pro peccatis ymolatur hostia salutaris. Homines igitur osculum. id est pacis signum sibi inuicem dant ut ostēdāt se coniunctos esse in corpore christi. per quem pax facta est in celo et terra. Secundo Innocentius primus qui osculum in ecclesia dari debere ait. quod etiam Leo secundus primo statuerat. ita dicit. Pacem asseritis ante confecta. id est consecrata misteria. quosdam populis imperari. vel sibi inter se sacerdotes trahere. cum post omnia id est post consecrationem que aperire non debet id est non possum. pax sit necessario. id est causa misterij indicenda. per quam id est quia per eam constat populum ab omnia que in misterijs aguntur. ac in ecclesia celebrantur prebuisse consensum ac finica esse pacis concludentis id est terminantis signaculo demonstrantur. Tercio. ideo populus se inuicem osculatur. quia domini sui gratiam et angelorum concordiam per mortem eius se pmeruisse gratulatur. Quarto ut quia in osculo caro carni. et spiritus spiritui iungit. Et nos qui carnis appagine de adam coniugimur

etiam caritatis vinculo cōnectamur. Qui ergo se odientes osculantur. in te probitoris osculum imitantur. Quinto propter preceptum apostoli de quo premissum est. Rursus ideo priusquam communicemus pacem damus. ut inter nos esse concordiam ostendamus. et cum illa corpus domini sumamus. sine qua munera nostra non recipiunt a deo. In missa vero pro defunctis pax non datur. quia fideles anime iam non sunt nec ulterius erunt in tribulatione huius mundi. sed quiescunt iam in domino. Unde non est eis necessarium pacis osculum. quod est pacis et concordie signum. Et ideo in illa missa non dicitur oratio illa. Domine ihesu christe qui dedisti apostolis tuis pacem. et cetera. Nec sacerdos pacem recipit ab altari. De hoc etiam dicitur in septima parte. sub titulo. de officio mortuorum. Hinc etiam quod inter monachos pax non datur. quoniam am mundo mortui reputantur. Viri quoque et mulieres non sibi inuicem osculum in ecclesia porrigunt. ne forte aliquod lasciuie surrepat. quia sibi carnales fugiendi sunt amplexus. et casti et spirituales actus habendi. propter quod etiam in ecclesia sibi sequestrantur locali. Obia pax pellit. castum pax nutrit amorem. Sane osculum in sacra scriptura significat. vniōnem. caritatem. pacem. et reuerentiam. De osculo vniōnis dicit sponsa in canticis. Osculetur me osculo vniōnis oris sui. De osculo caritatis. Isaac inquit ad filium. Accede ad me. et da mihi osculum filii mei. De osculo pacis. dicit apostolus. Salutate vos in osculo sancto. Deus autem pacis et dilectionis. et cetera. De osculo reuerencie. Dominus inquit ad Symonem. Osculum mihi non debisti. Hec autem ex quo intraui. non cessauit osculari pedes meos. Et Hester in signum reuerencie summitatem virgē regie dicitur osculatus esse. Ad designandum igitur tres vniōnes in christo. scilicet vniōnem diuinitatis ad animam. diuinitatis ad carnem. et carnis ad animam. Vel vniōnem. quia vniata est christo humana natura sancta ecclesia et fidelis anima. Et sacerdos ter osculatur altare. ut dictum est sub quarta particula canonis. super verbo. Diesque nostros. ad designandum triplicem pacem. scilicet temporalem. spiritualem. et eternam. Episcopus solenniter celebrans iuxta morem quarundam ecclesiarum ter osculatur. semel ministrum. et secundo diaconum. et ter cōsacerdotem. Sed in missa ter oratur pro pace. ut dicitur super verbo. Diesque nostros. Rursus ad notandum duorum testamentorum concordiam episcopus duabus vicibus codicem osculatur. quia rota cōtinetur in medio rote. et duo cherubim sese respiciunt versus vultibus in propiciatorium. Ad notandum etiam caritatem sacerdos osculatur patenam. que designat cor parens. latitudiue caritatis. Unde Monne cor nostrum ardens erat in nobis. dum loqueretur nobis in via.

In signum vero reuerencie subdiaconus et diaconus pedes et manus pontificis summi osculantur. pedem subdiaconus osculatur post epistolam lectam. et diaconus ante legendum euangelium manum vero subdiaconi osculatur. offerens ampullam cum aqua calicemque cum vino et diaconus offerens patenam cum hostia et thuribulum cum incenso. uterque etiam de manu summi pontificis accipiens eucharistiam ut dicitur in ritu. scilicet illud quod vacare non creditur a misterio quod summus pontifex septem modis accipit osculum videlicet ab os. ad pectus. ad humerum. ad manus ab brachia. ad genua. et ad pedes.

Hic incipit quarta pars misse. Post pacem osculum sacerdos communicat hoc modo. Nam sicut in niceno concilio legitur eucharistiam confectam per se de altari siue de patena sumit et comedit. Calicem vero cum sanguine non ipse sed diaconus eleuat de altari. et porrigit ei. Unde in canone dicitur inter cetera ita legitur sacerdotibus etiam propter presumptiones non licet de mensa calicem domini tollere nisi eis traditus fuerit a diaconibus. Ideo autem sacerdos corpus christi per se sumit. et non calicem cum sanguine quia sumptio corporis significat corpus nostrorum restaurationem. quam christus nullius ministerio perfecit et futuram resurrectionem. quam sua virtute absque omni ministro faciet. Sumptio vero sanguinis redemptionem animarum siue peccatorum significat. que fit intercessionibus aliorum. Hoc tamen est iure cautum sit non tamen seruari videmus. Sane sacerdos ipse omnes partes hostie comedit. In quibus usque tamen ecclesijs ipse unam partem sumit et reliquam eucharistie medietatem super patenam in duas partes diuidit quas ministris. scilicet diacono et subdiacono comedendas impendit. insinuans illud quod Lucas commemorat. quod ihesus in emaus accepit panem et fregit super mensam. Et etiam ut aiunt quidam comedit coram duobus discipulis. fumentque reliquias dedit illis. Ipse quoque post modum partem piscis assi et faui mellis manducauit et reliquias discipulis dedit. Et ideo postquam diaconus et subdiaconus communicarunt. clerici et religiosi ad communicandum accedunt ut ipsi partem sancte communionis accipiant. Postmodum communicat populus. quia et christus et comedit non solum cum paucis apostolis verum etiam ascensus in celum comedit cum multitudine discipulorum. Unde et sumptio corporis ascensionem significat saluatoris. Illud autem permittendum non est quod ut in perceptione corporis et sanguinis christi nulla possit fallacia suboriri. sed utraque perceptione veritas euidenter appareat. summus pontifex non statim particulam hostie permittit cadere in calicem. sed eam post trinum crucis signaculum super patenam reponit. et post osculum pacis ab se dem ascendens. ibique consistens vniuersis cornentibus maiorem partem

oblata si scilicet de patena quam subdiaconus apporta uerat de altari. ipsaque dentibus subdiuidens. unam particulam eius sumit et aliam in calicem mittit et de sanguine cum calamo haurit. Deinde alteram particulam tradit cum osculo diacono. aliamque subdiacono sine osculo quam diaconus ministrans ei ad altare calicem osculatur. et tunc subdiaconus residuum sanguinis cum particula immissa in calice sumit. Romanus itaque pontifex ideo non communicat ubi frangit quoniam ad altare frangit et ad se dem communicat. quia christus in emaus coram duobus discipulis fregit. et in iherusalem coram discipulis duodecim manducauit. In emaus enim fregisse legitur sed non comedisse legitur. In iherusalem vero fregisse non legitur. sed legitur comedisse secundum Innocentium. Ascendens igitur se dem ibi communicat. Siquidem secundum apostolum christus caput est ecclesie. caput autem in corpore sublimius et excellens ob sui perfectionem ceteris membris collocat. Per calicem vero se dem quendam respectum eterna beatitudo seu ipsius fructio designat. quia igitur in ecclesia militante summus pontifex. sicut christi vicarius et caput omnium prelatorum perfectus christum representat. congruum est ut ipse non in altari sed in loco sublimiori communicet. ostendens quod christus etiam in sua humanitate perfectus et consociatus participat illa ineffabilia gaudia. utpote in bonis precoribus collocatis. cum vero celebrat pro defunctis. tunc super altare communicat. quia tunc specialiter membrorum christi hinc fideliter beneficium gloriam representat ac membra christi cum ad illam gloriam perueniunt. inferiorem post christum gradum obtinent. sicut membra post caput. In pasche quoque ad altare communicat. tum ob reuerentiam passionis christi. tum quia tunc quasi exequias celebrat ihesu christi. tum etiam solus communicat. quia in christi passione omnibus discipulis fugientibus ipse solus remansit. Alii autem prelati non sic sed super altare communicant quia non ita proprie christus caput ecclesie representat. Ministri autem representant pontifici oblata et calicem. quia discipuli obtulerunt christo partem piscis assi et faui mellis. Pars piscis assi est corpus domini crucifixi qui fuit in ara crucis affatus. Fauus mellis est sanguis christi. super mel et fauum. dulcis faucibus anime diligenter. ambo de manu papae communicant. quia et apostoli de manu christi communicauerunt. Ad notandum vero distinctio nem inter sacros ordines et non sacros. Diaconi qui et superioris ordinis sunt cum recipiunt eucharistiam osculum suscipiunt ab ipso. Acoliti et qui sunt inferiorum ordinum non suscipiunt. Subdiaconus etiam qui character habet quondam inter non sacros ordines. nunc autem inter sacros ordines reputatur in perceptione corporis non suscipit osculum a pontifice. sed in perceptione sanguinis suscipit osculum a diacono ut sic qui non sacri sunt ministri et qui sacri sunt amplius honorentur. quamuis et in hoc mystica possit ratio assignari. Ipse autem